

acceptatione Dei *C.* Longe plus est summum Deum a vilissima creatura postponi creaturis vilissimis, quam iterum ab eadem illis præferri.

455. *Inst. 1.* Ut peccatum meretur pœnam æternam; sic contritio æternum præmium; ergo in æstimabilitate morali pares sunt.

R. 1°. *Contritio* elicitæ ab homine peccatore non est de condigno meritoria vitæ æternæ; si vero sit de homine justo, argumentum probat nimium: quia sequitur, quemvis actum supernaturalem hominis justî esse tantæ bonitatis, quantæ malitiæ est peccatum.

R. 2°. *D. Cons.* Ergo pares sunt quoad rationem meriti et demeriti, quando nullum peccatum expellendum est *T.* in ratione satisfactionis, et quando remittendum est peccatum *N.* Quod de facto, posita contritione, Deus remittat peccatum, ex gratiosa ejus promissione et misericordia fit; non ex natura contritionis ejusve bonitate intrinseca.

456. *Inst. 2.* Qui potest mereri, quod est plus, potest quoque mereri, quod minus est: atqui potest homo mereri gloriam æternam, quæ plus est, quam remissio peccati; ergo et hanc mereri potest; ergo saltem per viam meriti de condigno potest creatura pura se vel aliam liberare a peccato.

R. *N. min.* Majus enim quid est peccati mortalis remissio, quam gratiæ, vel gloriæ augmentum; cum, communi sensu, majus quid sit, inimicum recipere in gratiam; quam amico bene merenti augere gratiam et jus ad gloriam. *N. etiam simpliciter Cons. alteram.* Quia licet ad meritum non requiratur, ut persona merens ejusdem sit dignitatis, cujus præmians; requiritur tamen, ut meritum habeat proportionem cum præmio; unde per actum naturalem nemo mereri potest gratiam supernaturalem; aut per actus a gratiâ accidentali dignificatos gratiam substantialem, vel unionem hypostaticam: atqui nullum opus meritorium puræ creaturæ habet proportionem cum remissione peccati mortalis; sicut enim hoc in ratione offensæ est supremi ordinis; ita ejusdem remissio. Verbo: nullum opus puræ creaturæ tantum placere potest Deo offenso ratione præstantiæ suæ, quantum offensa displicuit.

457. *Obj. III.* Satisfactio Christi fuit major ipsa offensa: fuit enim infinita valore; ergo hæc non erat necessaria ad condigne satisfaciendum Deo; ergo sufficiebat satisfactio creaturæ puræ.

R. *D. 1um. Cons.* Ergo hæc non erat necessaria formaliter et directe *C.* indirecte et consequenter *N.* Directe requirebatur satisfactio ejusdem ordinis; et ex hoc ordine requirebatur infinita indirecte, cum in ordine alio non inveniatur condignitas satisfactionis; omnis enim satisfactio vel est a persona creata, vel divina naturæ creatæ hypostatice unita: si primum, est insufficiens: si alterum, ob dignitatem personæ erit satisfactio excedens, ut Art. III. patebit.

Si ais: potuisse Deum creare hominem gratiâ infinita præditum, eumque constituere caput morale reliquorum ad satisfaciendum pro omnibus; velut Adamum constituit caput morale posteriorum in ordine ad merendum vel demerendum illis justitiam originalem: insuper potuisse Deum promittere, se ob illius merita et satisfactiones collaturum aliis gratiam et remissionem peccatorum; ergo sic fuisset condignitas satisfactionis.

R. 1°. Implicat gratiâ infinite intensa, sicut infinitum.

R. 2°. *N. Cons.* Satisfactio enim talis hominis, infinite adhuc distantis a dignitate offensi Dei, nec ex se haberet æqualitatem cum aliorum peccatis in ratione offensæ consideratis; nec condignitatem illam, vel æqualitatem consequi posset ex promissione divina; cum hæc operi condignitatem non tribuat, si ex se illam non habeat.

Ex quibus colligi licet, esse omnino probabile, quod creatura pura nec veniali possit satisfacere condigne, saltem *directe*; quia est vera divinæ legis transgressio, adeoque et vera offensa Dei; ergo satisfactio puræ creaturæ semper erit inferioris ordinis. Interim etsi veniale non sit per satisfactionem directam reparabile, h. e. per obsequium æquale offensæ; est reparabile tamen per satisfactionem aliquam indirectam, id est, per actum aliquem condigne meritorum alicujus, cui de congruo annexa est venialis peccati condonatio, quod est gratiâ et gloria: dum enim justus per actum amoris e. g. meretur gratiam et gloriam; congruum est, ut Deus remittat simul veniale, eo quod cum statu amici et possessione gloriæ non stet, saltem convenienter, offensa venialis.

ARTICULUS II.

AN CHRISTUS VERE PRO NOBIS SATISFECERIT?

Negant, ut monuimus, *Sociniani* volentes, Christum improprie solummodo ac metaphorice pro nobis satisfacisse: eatenus scilicet, quod impletis iis, quæ in mandatis habebat, ut faceret, Deus gratis peccata condonet. Non negant equidem, Christum esse mortuum pro nobis, hoc est, commodo nostro, sed hæc: *pro nobis*, eo duntaxat sensu sumentes, quatenus ejus mors nos ad pœnitentiam permoveat, nosque certos faciat, Deum gratuito nobis peccata remissurum; et ut ejus exemplo mortem, spe vitæ melioris, alacrius appetamus; non vero hoc sensu, ut, *pro nobis*, idem sit, ac loco nostro; pœnas peccatis nostris debitas in se suscipiendo et luendo; sicque exhibitione pretii æquivalentis extinguendo omne debitum, quod erat per peccatum et illatam injuriam apud Deum contractum; hoc enim proprie satisfacere est. Unde *Sociniani* omnes Scripturæ textus, quibus illa Christi satisfactio extollitur, detorquent ad metaphoricum sensum.

458. *Dico.* Christus vere ac proprie pro nobis satisfecit. Est de fide, et constans inter Christianos doctrina, ut Tridentini Patres nova definitione non duxerint stabiliendam; sed tanquam indubitatam supposuerint Sess. 22. cap. 1. 2. Can. 3. 4.

Prob. I. Ex SS. Scripturis. Juxta constantem et uniformem S. Scripturæ assertionem Christus nos redemit pretio soluto, nimirum fuso sanguine et perpeffione mortis: sed hoc fuit vere satisfacere; ergo. *Min.* patet ex paulo ante dictis, neque hanc *Sociniani* negant; unde *Socinus* ipse Lib. 2. de Salvatore c. 1. veram et propriam redemptionem fatetur, quæ fit persoluto pretio: *Redimere aliquem*, ait *ibid.*, nihil aliud proprie significat, quam captivum manibus illius, qui illum detinet, dato pretio liberare. Igitur

Prob. Maj. Ex 1. Cor. 6. 20. *Empti estis pretio magno.* 1. Pet. 1. 18. *Scientes, quod non corruptilibus, auro, vel argento, redempti estis... sed pretioso sanguine quasi agni immaculati.* Ad Gal. 3. 13. *Christus nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictum.* 1. Tim. 2. 6. *Qui dedit redemptionem semetipsum pro omnibus, græce pro redemptione ponitur pretium.* Ad Hebr. 7. 22. *Christus dicitur melioris testamenti sponsor factus.* Sicque constanter Scriptura loquitur, uti et ad Tit. 2., Matth. 20. ad Hebr. 9. ergo.

439. *Respondent* Sociniani 1°. redemptionem non sumi in rigore suo; sed improprie ac metaphorice, vel latius, pro simplici liberatione, quæ quandoque fit gratis, nullo interveniente pretio, sicut etiam Act. 7. 35. Moyses dicitur missus a Deo *redemptor*; Exod. 15. 13. dicitur *Deus ex misericordia redemisse* ex captivitate Ægyptiorum. 2°. Etiam *pretium* in allatis textibus sumi improprie, in quantum, positum a Christo illis actionibus, ad earum presentiam liberamur a Deo gratis. Sed

Contra 1um. est, quod, licet vox *redemptio* sumatur aliquando improprie, non ideo sequatur, eam semper in Scriptura debere intelligi improprie; sicut, etsi vox *Leo* sumatur metaphorice, dum Christus dicitur *Leo de tribu Juda*; non ideo sequitur ita semper debere accipi in omnibus locis. Sed quando vox aliqua debeat sumi proprie, vel non; ex subjecta materia, et circumstantiis colligi debet: atqui materia, circumstantiæ, et omnia cogunt *redemptionem* hic sumi proprie; agitur enim hic de redemptione non qualicumque, sed *facta pretio*, quæ proin propria redemptione est, fatente ipso Socino cit. Et vero quæ erit alias vera redemptione, si illa non sit? Hinc etiam habetur disparitas aperta quoad Moysen Act. 7., et Deum Exod. 15., in quibus locis non dicitur facta pretio.

Contra 2um. est 1°. quod hoc nihil aliud sit, quam fingere sine fundamento, et miserrime contorquere Scripturas; eoque semel permissio, nihil remaneat amplius in Scripturis, quod non a vero sensu ad improprium detorqueri possit. 2°. Quod 1. Pet. 1. 18. pretium hoc comparetur, imo præferatur argento et auro: quod vero est verum et proprium pretium, quo redimuntur captivi; ergo multo magis sanguis Christi habebit rationem veri pretii; eo quod illum S. Petrus in ratione pretii præferat tum argento, tum auro.

460. *Prob. II.* Ex iis Scripturæ locis, in quibus Christus *pro nobis*, h. e. loco nostro, per veram substitutionem passus dicitur, portasse pœnas peccatis nostris debitas, et placasse Deum. Is. 53. v. 4. *Vere languores nostros ipse tulit, et dolores nostros ipse portavit... Ipse vulneratus est propter iniquitates nostras: attritus est propter scelera nostra: disciplina pacis nostræ super eum; et livore ejus sanati sumus... Posuit Dominus in eo iniquitatem omnium nostrum... Propter scelus populi mei percussit eum... Et Dominus voluit conterere eum in infirmitate.* Ex quibus tale conficitur argumentum: Christus innocens, loco nostro substitutus, peccata nostra tulit, hoc est, suscipiendo in se pœnam peccatis nostris debitam, quam ipse luit; sicque extinxit contractum nostrum debitum; nam *disciplina pacis nostræ super eum, et livore ejus sanati sumus*; ergo vere satisfecit.

Respondent Sociniani, verba hæc: *ferre, portare peccata*, significare

idem, quod *auferre* peccata; ita enim Exod. 34. 7. de Deo dicitur: *Qui auferens iniquitatem, et scelera, atque peccata.* Confirmant inde, quod S. Matthæus c. 8. v. 16. illum Isaiaë textum impletum testetur in Christo fuisse, cum ægros, et varios morbos sanaret; *Ejiciebat spiritus verbo, et omnes male habentes curavit; ut adimpleretur, quod dictum est per Isaiaem Prophetam dicentem: Ipse infirmitates nostras accepit, et ægrotationes nostras portavit.* At

Contra est, quod Christus dicatur, portasse peccata nostra non quomodocumque; sed attritione sui, vulneratione; conjiciendo in illum iniquitates nostras; nam, teste Propheta, sic portavit, ut fuerit *vulneratus, attritus, animam suam posuerit.* Et quidem, ut ait S. Petrus alludens ad Isaiaë textum: *peccata nostra ipse pertulit in corpore suo super lignum,* 1. Pet. 2. 24; quæ dici non possent, nisi peccatorum pœnas in se luendas suscepisset; unde est disparitas quoad Deum Exod. 34. cit. Neque his obstat, quod ex S. Matthæo afferitur; quia Isaiaë utrumque conjunxit, et quod peccatorum pœnas tulerit, et quod abstulerit; ac quia peccati pœnæ aliæ corporis sunt, aliæ animi; utrasque Christus abstulit, sive meritis est auferri, cum expedierit. Unde juxta S. Matthæum, cum Christus sanaret morbos, in eo Isaiaë vaticinium partialiter impletum fuit, ex parte ablationis pœnarum corporis; non vero adæquate.

461. *Prob. III.* Ex Sacerdotio Christi, quod adeo epist. ad Hebr. urget Apostolus, ut nemo non putet, eum ex professo impietatem Socinianam revellendam suscepisse. En argumentum: Christus non tantum bono nostro, in sensu scilicet Socinianorum, sed vere ac proprie in locum nostrum substitutus, perfecte expiando peccata nostra, vere pro nobis satisfecit; si fuerit verus novæ legis sacerdos, et vera victima, quæ semetipsum Deo Patri pro nostrorum expiatione peccatorum obtulerit in sacrificium: atqui Christus novæ legis verus sacerdos fuit, vera victima; qui se ipsum pro expiatione peccatorum nostrorum Deo Patri obtulit in sacrificium; ergo *Maj.* est certa, nec a Socinianis negatur, nec negari potest. Igitur

Prob. min. per partes. 1°. Fuit verus novæ legis sacerdos; talem enim ex professo probat Apostolus in ep. ad Hebr., in eoque versatur maxime, ut commonstret, sacerdotium Christi Aaronico præcellere, vocatque pontificem et sacerdotem ad Hebr. 7. et 9. Unde sequitur, Christum debuisse verum offerre sacrificium; ejusque sacerdotii munus non tantum constituisse intercessionem, exemplo vitæ, confirmationem doctrinæ, prædicationem, ut somniat Socinus; sed in mactatione et immolatione victimæ; hanc enim esse essentiam sacerdotii, ut offerat dona et sacrificia pro peccatis, Deumque propter illa iratum reconciliet, diserte docet Apostolus: *Omnis pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in iis, quæ sunt ad Deum, ut offerat dona et sacrificia pro peccatis.* Ad Hebr. 5. 1. Iterum c. 8. 3. *Omnis pontifex ad offerendum munera et hostias constituitur; unde necesse est, et hunc habere aliquid, quod offerat.*

2°. Fuit vera piacularis victima, in quam semetipsum obtulit pro peccatis; docente iterum Apostolo ad Hebr. 7. 26. *Talis enim decebat ut nobis esset pontifex, sanctus, innocens, immaculatus, segregatus a peccatoribus, et excelsior caelis factus; qui non habet necessitatem, quemadmodum sacer-*

dotes, prius pro suis delictis hostias offerre, deinde pro populi; hoc enim fecit semel se ipsum offerendo; scilicet pro delictis, non suis, cum ipse nulla haberet, sed populi. Idem repetit tum alibi; tum ad Ephes. 3. 2. *Christus dilexit nos, et tradidit semetipsum pro nobis oblationem et hostiam Deo.* Eundem in finem *Christus Agnus occisus* vocatur Apoc. 5.

Respondent Sociniani, Christum, adhuc in terra constitutum, non fuisse sacerdotem, sed talem esse in cœlo tantum; proin mortem ejus non fuisse sacrificium vere, sed tantum præparatorie, quatenus postea in cœlo mortem offerret in sacrificium, interpellans pro nobis; 1°. quia ad Hebr. 8. 4. ait Apostolus: *Si (Christus) esset super terram, nec esset sacerdos; cum essent, qui offerrent secundum legem munera, qui exemplari et umbræ deserviant cœlestium;* ergo. 2°. Juxta Apost. Christus nunc in cœlo se offert pro nobis, ad Hebr. 7.; sed hoc foret superfluum et inutile, si se jam obtulisset in terra. Sed

Contra est, quod Socinianum assertum directe repugnet Scripturis, Christum in terra sacerdotem fuisse tam clare asserentibus; cum sacerdotium Christi probet Apostolus ex hostia, non offerenda in cœlis primum: sed actu in terris oblata; ut constat ex ejus verbis supra: *Hoc enim fecit semel. Item: Tradidit se hostiam.* Sic ad Hebr. 9. 12. *Per proprium sanguinem introivit semel in sancta* (h. e. cœlum). Ibid. v. 26. *Nunc autem semel in consummatione seculorum, ad destitutionem peccati, per hostiam suam apparuit.* Hæc de sola Christi oblatione in cruce intelligi possunt: si autem veram tunc hostiam obtulerit; etiam necesse est, jam tum verus sacerdos fuerit.

Ad 1^{am}. R. N. Cons. Solum enim vult Apostolus, si Christus mansisset post mortem in terris, non esse sacerdotem: eo quod non haberet amplius victimam, quam offerret; non victimam sui corporis, quia hanc jam obtulerat; non aliarum rerum terrestrium, pecudum, etc.; imo 1°. quia hæc offerre, sacerdotum de tribu Levi erat, de qua Christus non fuit. 2°. Quia hoc sacerdotii Aaronici erat; at Christus sacerdos erat, non secundum ordinem Aaronis, sed Melchisedech. Hic, non alius sensus erui potest ex verbis Apostoli.

Ad 2^{am}. R. N. min. Christus in cœlo se offert, ut jam ante mactatum: ut exhibitione peracti sacrificii, ejus nobis fructus applicentur; sicque pro nobis semper interpellat. Nimirum uti pontifex in lege veteri primo mactabat hostiam; deinde ingrediebatur sanctuarium, ut offerret ejus sanguinem; sic Christus post hostiam sui corporis immolatam ingressus est cœlum, ibique pro nobis interpellat, offerens effusum sanguinem suum.

Eadem unanimis et concors est SS. PATRUM omni ævo sententia et fides, quos tamen hic referre omittimus; quod, etsi fateantur Sociniani, plerosque Patres dogma catholicum esse tuitos, eorum tamen moveri auctoritate absolute nolint, ceu hominum, ut ipsi aiunt, errantium hic a vero Scripturæ sensu; proinde hujus solius judicio velint dirimi controversiam.

462. Obj. I. Ex S. Scriptura. Hæc variis in locis negat veram illam ac propriam satisfactionem; ergo. Prob. Ant. Nam 1°. Scriptura reconciliationem nostram tribuit magis vite, sive resurrectioni Christi, quam ejus morti, ad Rom. 3. 10. *Si enim, cum inimici essemus, reconciliati sumus*

per mortem Filii ejus; multo magis reconciliati, salvi erimus in vita ipsius; sed vita, sive resurrectio Christi, non fuit redemptionis nostræ pretium; ergo neque mors.

2°. Reconciliationem tribuit prædicationi et ministerio verbi, 2. ad Cor. 5. 19. *Posuit in nobis verbum reconciliationis; pro Christo ergo legatione fungimur, tanquam Deo exhortante per nos:* atqui reconciliatio, quæ fit præcise prædicatione, non fit stricta satisfactione; quia pretium non requirit.

3°. Deus, Scriptura teste, Matth. 18. 23., ad Ephes. 4. 31., gratis peccata condonat; unde et ad Rom. 3. dicimur justificati gratis: sed quæ gratis sit condonatio, non obtinetur satisfactione, vel pretio soluto; ergo.

R. N. Ant. Ad prob. 1^{am}. R. N. Ass. Neque hoc probatur ex cit. textu; nam salutem quidem Apostolus ibi vitæ vel resurrectioni Christi attribuit; reconciliationem tamen morti, ut verba ipsa declarant; igitur mors Christi pretium reconciliationis fuit. Nimirum Apostolus opponit invicem inimicos et reconciliatos, mortem ac vitam Christi; argumentum ducens a majori ad minus: si, cum essemus adhuc inimici, h. e. peccatores, reconciliati simus per Christi mortem; quanto magis jam reconciliatis et amicis ipse vivens dabit vitam et salutem? In vita salvi, ait Aug. L. 13. de Trin. c. 16., *qui per mortem reconciliati. Quid enim dubitet daturum amicis vitam suam, pro quibus inimicis dedit mortem suam?*

Ad prob. 2^{am}. R. N. Ass. Apostolus solum dicit, datum Apostolis esse officium prædicandi ministerium reconciliationis; reconciliationem vero ipsam, non in prædicationem, sed in Christum clare refert; nam dixerat ante: *Deus, qui nos reconciliavit sibi per Christum, et dedit nobis ministerium reconciliationis.*

Ab prob. 3^{am}. R. D. Deus gratis condonat peccata homini, sive peccatori se convertenti C. respective ad Christum, sponsorem hominis N. Gratis justificati dicimur: quia Deus, nullis nostris præcedentibus meritis, confert gratis justificationis gratiam: item manendo in subjecta controversia, quia gratis redemptorem Christum nobis dedit, quia hujus satisfactionem acceptavit gratis; at non gratis respective ad Christum. En verba apostoli ad Rom. 3. 24. *Justificati gratis per gratiam ipsius, per redemptionem, quæ est in Christo Jesu, quem proposuit Deus propitiationem per fidem in sanguine ipsius ad ostensionem justitiæ suæ, propter remissionem præcedentium delictorum.* Vides, quomodo justificatio respective ad nos sit gratuita, justificati gratis; sed non respective ad sponsorem nostrum Christum, quem scilicet Deus proposuit propitiationem ad ostensionem justitiæ. At contra hoc ultimum

463. Inst. 1. Si Christus, sponsor pro nobis factus, plane satisfecerit pro nobis, nulla proprietate, ac nullo sensu verum erit dicere, quod gratis facta sit a Deo condonatio; ergo. Prob. Ant. Quomodo enim creditor dici potest debitori remittere gratis debitum; si ab ejus sponsore usque ad quadrantem novissimum exigit debitum?

R. N. Ant. Ad prob. R. Equidem in debitis realibus non censetur creditor remittere gratis debitum, si a debitoris sponsore exigit omne debitum; at aliud est in debitis personalibus, ortis ex læsione honoris, et injuria personæ illata, velut in nostro casu accidit; nam disparitas est, quod in restitutione debiti realis spectetur æqualitas rei ad rem, ut dictum n. 449. Hinc, quis-

cumque æqualitatem illam ponat, debitum extinguetur; quia sic læsus habebit tantum in bonis suis, quantum habuerat ante læsionem; quod præcise spectat iustitia stricta, cujus actus est restitutio proprie talis, unde creditor, si debitoris amicus oblata pecunia compensare damnum velit, acquiescere debet; ut illi dici possit: *tolle, quod tuum est, et vade in pace*. At in debitis personalibus, quæ satisfactionem exigunt (satisfactio enim personam læsam et inhonoratam respicit ex n. 449.), persona læsa non tenetur satisfactionem acceptare, oblatam ab alio; sed jus habet exigendi, ut ille ipse satisfaciatur, sive luat, qui læsit. Si ergo mediatorem admittat qui pro lædente pœnas solvat, et satisfaciatur; lædenti gratificari dicitur. Sic se res habet in Deo peccatis nostris inhonorato et offenso, et gratis acceptante mediationem Christi quam acceptare non tenebatur.

464. *Obj. II.* Injustum est, ut innocens puniatur pro reo; unde et Deut. 24. 16. legem tulit Deus: *Non occidentur patres pro filiis; nec filii pro patribus; sed unusquisque pro peccato suo morietur*. Et Ezech. 18. 4. *Anima, quæ peccaverit, ipsa morietur*; ergo.

R. *D. Ant.* Injustum id est, si innocens se non offerat voluntarie in sponsorem pro reo *T.* si se offerat *subd.* injustum, id est, respectu iudicis non habentis dominium directum in vitam innocentis, qualis iudex humanus est *C.* si hoc dominium habeat, ut Deus *N.* Purus homo nec esse sponsor potest alterius in causa capitali; nec, si se sponsorem offerat, iudex humanus illum acceptare pro reo ac plectere potest, quia nec iudex humanus in vitam innocentis, nec innocens ipse in vitam suam dominium directum habet. At cum Christus se sponsorem exhibuit, id auctoritate divina fecit, cui in vitam humanam dominium competit. Porro dixi: *Transseat*, quia Deus huic legi se adstrinxisse non videtur; ut ex plurimis aliis Scripturæ locis deducitur. Nam Exod. 20. et 34. dicitur Deus *visitans iniquitatem patrum in tertiam et quartam generationem*. Et Thren. 5. 7. lamentatur JEREMIAS: *Patres nostri peccaverunt... et nos iniquitates eorum portavimus*. Ac 2. Reg. 21. ob peccata Saulis filii ejus et nepotes suspensi sunt: ob factum Davidis perierunt septuaginta hominum millia. Ibid. 24.

465. *Obj. III. 1°.* Christus non potuit plene satisfacere pro pœnis, quas peccando incurrimus; ergo. *Prob. Ant.* Mortis enim æternæ reatum contraxeramus, quam tamen Christus nec solvit, nec solvere potuit. 2°. Si Christus adeo plene pro nobis satisfecit; ergo plus ipsi debebimus, quam Patri, qui pro nobis non satisfecit: sed hoc dicere absurdum est.

Ad 1^{am}. R. *N. Ant.* *Ad prob. D.* Quam Christus non solvit quoad durationem ejus, scilicet pœnæ *C.* quoad æquivalens pretium et valorem *N.* Pœnæ damnatorum equidem æternæ sunt; et pœnæ Christi fuerunt temporanæ: verum hæc, quia a persona divina valorem habebant; ut dicitur Artic. seq., infinitum; abundanter compensabant pœnas duratione æternas.

Ad 2^{am}. R. *N. Seq.* Quantum enim debemus Christo, qui se pro nobis obtulit, tantum debemus Patri, qui nobis Filium suum dedit; utrumque enim infinite charitatis fuit. Imo æqualiter toti SS. Trinitati debemus; licet enim incarnatio sit terminative solius Filii; efficienter tamen totius Trinitatis est.

ARTICULUS III.

UTRUM CHRISTI SATISFACTIO CONDIGNA FUERIT AC SUPERABUNDANS; IMO VALORIS INFINITI, ET UNDE ISTUD?

466. *Nota I.* Valor alicujus operis sive actus, est æstimabilitas ejusdem. Potest vero actus habere æstimabilitatem 1°. ratione suæ entitatis præcise, et eorum, quæ ipsi sunt intrinseca; ut, quod sit tendentia in tale objectum, procedens a tali principio proximo, sit hujus vel illius virtutis, etc. 2°. Ratione personæ, cujus actus est. Inde duplex valor in eodem actu distingui potest; *physicus*, fundatus in physica entitate actus per ordinem ad objectum, quod respicit, et ad principium, a quo physice et immediate procedit: *moralis*, qui in actum a persona, cujus ille actus est, refunditur.

467. *Nota II.* Satisfactionem et meritum differre quidem formaliter et secundum obliquum, non tamen necessario realiter; cum actus idem opusque moraliter bonum possit habere simul valorem et satisfactorium et meritorium; meritorium, in quantum ordinatur ad præmium oblinendum; satisfactorium, in quantum ad placandum offensum, ac delendam offensam refertur; quod Christi operibus maxime convenit, quibus et gratiam ac gloriam simul est meritis, et simul pro peccatis nostris satisfecit. Differentia vero satisfactionis a merito inde facile perspicitur, quod hoc respiciat præmium consequendum a præmiante; proinde bonum merentis, vel alterius, cui meremur: illa vero alterius honorem læsum resarciendum, ac delendam offensam respiciat; proin offensi bonum, non satisfaciens.

Cæterum condignitatem, superabundantiam, infinitatem satisfactioni Christi tribuunt Catholici omnes; in eo solum differentes, quod quidam dignitatem haberi in satisfactione Christi pure ab extrinseco velint, nimirum acceptatione Dei; alii vero ab intrinseco: primum Scotistæ, alterum Theologi cæteri omnes tuerentur. Quod vero posthac de valore satisfactionis Christi dicemus, idem de valore ejus meriti, cum sit par ratio, intelligi volumus.

468. *Dico I.* Satisfactio Christi fuit condigna et superabundans; et quidem ex se et in actu primo, independenter ab acceptatione divina. De fide quoque 1^{am} partem.

Prob. 1^a pars. Ex SCRIPTURA. Ad Hebr. 10. 14. *Una oblatione consummavit in sempiternum sanctificatos*. Ad Rom. 5. 20. *Ubi abundavit delictum; superabundavit et gratia*. Unde CYRILL. Hieros. catech. 13. n. 33. *Non tantum peccavimus, quantum ille iustitia excelluit*. Idemque sentiunt Patres alii. Et patebit ratione Concl. seq.

Prob. 2^a pars. 1°. Ex S. SCRIPTURA. Ad Hebr. 10. docet Apostolus, fuisse impossibile sanguine taurorum, hircorum, id est, sacrificiis legis veteris auferri peccata: exinde inferens necessitatem satisfactionis Christi; sed nulla esset hæc argumentatio, si satisfactio Christi haberet condignitatem et superabundantiam suam præcise a liberali acceptatione divina; cum sic